

Proiect 5PS/5.09.2019 Metode și tehnici inovative pentru evaluarea intervențiilor de conservare-restaurare și urmărirea de conservare a construcțiilor tradiționale din România

Partener 3 Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești

VI 5 2 Dezbaterea națională și regională a rezultatelor cu principalii actori ai domeniului

Tematica proiectului are o mare adresabilitate atât pentru specialiștii din domeniul protejării monumentelor istorice și patrimoniului național, cât și către un public larg format din autorități locale, organizații non-guvernamentale și persoane fizice care au în proprietate aceste construcții de patrimoniu. După identificarea principalelor grupuri țintă s-a trecut la stabilirea comunicării cu acestea și transmiterea invitației de a participa la dezbaterile naționale.

În data de 28 noiembrie 2019, Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești, a organizat o dezbateri națională privind situația patrimoniului din mediul rural. S-au abordat aspecte privind cadrul legislativ al protejării monumentelor istorice și situația patrimoniului rural din diferite zone ale României (Oltenia, Muntenia, Moldova).

Au participat reprezentanți ai direcțiilor județene de cultură din Sibiu, Brăila, Dolj, Suceava și Botoșani; reprezentanți (directori/șefi-secție/muzeografi) ai unor muzee din țară (Muzeul Județean Buzău, Muzeul Județean Teleorman, Muzeul de Artă din Drobeta Turnu Severin, Muzeul Satului *Dimitrie Gusti*, Muzeul Municipal Curtea de Argeș, Muzeul județean Gorj *Alexandru Ștefulescu*); autorități locale din județul Argeș (consilieri județeni, consilieri locali și primari); cercetători (Institutul Național al Patrimoniului, ICECHIM, INOE 2000, CEPROCIM); arhitecți (Ordinul Arhitecților din România – București și județul Argeș, Grupul Rural din cadrul OAR) și un reprezentant al societății civile (arhitect din partea Asociației ARHE).

Reprezentanții Direcției Județene de Cultură Brăila au prezentat aspecte legate de tipologia și starea de conservare a construcțiilor tradiționale din câmpia Brăilei. Deși unitară pe întregul teritoriu al țării, arhitectura populară se diferențiază prin modul de grupare al clădirilor în

cadrul așezărilor, prin structura acestora, materialele de construcție și aspect. Această varietate este determinată de zonele climatice și de relieful deosebit al diferitelor regiuni ale țării, de sursele și natura materialelor de construcție, de ocupația locuitorilor, de tradițiile artistice locale, de personalitatea țaranului arhitect. De la vechea locuință îngropată (bordeiul), la casele de suprafață, cu două sau trei odăi, cu sală pe una sau mai multe fațade, cu prăvălie în cazul familiilor înstărite, spațiul rural din județul Brăila prezenta o mare diversitate tipologică a gospodăriilor, aflate azi, ca peste tot, într-o transformare radicală cu pierderi de trăsături și funcționalități. O problemă semnalată a fost cea a efortului de a prezerva centrul istoric al Brăilei, aflat, la rândul său, sub o puternică presiune a dezvoltatorilor imobiliari, nefavorabilă, în general, protejării patrimoniului imobil.

Direcțiile Județene de cultură din Botoșani și Suceava, prin reprezentanții lor, ai abordat situația monumentelor de religioase (biserici de lemn), foarte vechi (1740-1850). Problemele ridicate de bisericile vechi de lemn țin de faptul că ele nu mai corespund cerințelor enoriașilor de azi. Fie au fost modificate, pierzându-se din autenticitate, fie au fost părăsite. Încadrarea lor în LMI le protejează parțial, în sensul în care nu pot fi demolate. Ele au nevoie însă de măsuri active de conservare. Pe baza acestor exemple s-a discutat despre legislația în domeniu, ridicându-se și problema responsabilizării comunităților locale față de patrimoniul aflat pe teritoriul lor. Primarul comunei Băiculești (județul Argeș) a intervenit arătând care sunt dificultățile legale, dar mai ales financiare care limitează capacitatea de acțiune a autorităților locale.

Reprezentantul Direcției Județene Dolj a axat prezentarea asupra unui monument din patrimoniul industrial al Craiovei, moara Barbu Drugă și a cronologiei evenimentelor care au dus la salvarea, în ultimă instanță, de la demolare a acestui bun.

În prezentările lor, participanții din Buză și Mehedinți au abordat starea patrimoniului din respectivele zone, atât în mediul urban, cât și în cel rural. La Buzău există aceeași presiune a dezvoltării imobiliare care duce la dispariția unor construcții cu valoare patrimonială certă. Pe de altă parte, există și exemple de bună practică, de protecție activă a patrimoniului: pe de o parte conservarea și restaurarea unor construcții – Casa cu blazoane, din comuna Chiojdu, iar pe de altă parte sesizarea autorităților pentru aplicarea măsurilor legale când s-a constatat un prejudiciu adus patrimoniului.

În cazul sud-vestului României, zona Mehedinți este foarte bogată în patrimoniu construit atât în mediul urban, cât și în cel rural. Un monument care are nevoie de măsuri mai bune de conservare, dar și de punere în valoare din punct de vedere al exploataării turistice, este piciorul podului construit de Apollodor din Damasc, între 103-105. Flancat de pereți de beton, piciorul podului este supus acțiunii distructive în timp a umidității care se acumulează în acest „sarcofag”. Un alt monument cu valoare excepțională este cetatea Severinului, restaurată cu fonduri europene. Specialiștii aflați la dezbateri au ridicat semne de întrebare referitoare la reconstrucțiile de ziduri, la folosirea materialelor moderne (ciment, geam termopan) în procesul de restaurare. Un alt caz semnificativ pentru mentalitatea anti-patrimoniu și pentru nocivitatea intereselor imobiliare asupra patrimoniului este casa sculptorului Gheorghe Anghel. Nedemolată în perioada comunistă, introdusă pe lista monumentelor istorice, dar aflată în posesia urmașilor familiei care nu doresc să o întrețină, ci să obțină profit de pe urma terenului aflat în zona centrală a Drobetai, casa este lăsată să se prăbușească, între timp servind ca adăpost oamenilor străzii și ca loc de depozitare a gunoaielor.

Ca toată în zona Olteniei, în Mehedinți avem un bogat patrimoniu în mediul rural, în principal conace ale unor boieri sau industriași, cule (case fortificate), construcții tehnice (mori). Aceste monumente, prin aplicarea de măsuri de conservare, pot fi menținute într-o stare relativ bună până la ivirea oportunităților de restaurare și introducere în circuitul muzeal/turistic.

PALATUL NEOCLASIC GH. PLESA - 1892

Cod LMI: MH-II-m-A-10367

Categoria: A – monument de interes național

Natura: Monument de arhitectură

Datare: 1892

Adresa: În centrul satului

Localitate: sat Obârșia de Câmp, comuna Obârșia de Câmp

Județ: Mehedinți

Palatul Pleșa din satul Obârșia de Câmp din jud. Mehedinți este un monumente de arhitectură unic în mediul rural în România. Construit la finalul secolului al XIX-lea în stil neoclasic de boierul Gheorghe Pleșa, stabilit în Franța, palatul este, astăzi, lăsat în paragină. Este necesar să se pună în practică o serie de măsuri în scopul evitării degradărilor ulterioare ale monumentului istoric, măsuri urgente de limitare a deteriorărilor și de igienizare. Sunt oportune efectuare de relevee și digitizări ale elementelor decorative existente, astfel încât să fie facilitate procedurile de realizare a studiilor de fezabilitate necesare unei viitoare restaurări¹.

Specialista Muzeului Județean Teleorman a prezentat cercetările de teren efectuate în mediul rural, studii acre s-au axat pe identificarea, documentarea și evaluarea situației conacelor din această regiune. Istoria acestor case a urmat același traseu, care poate fi reconstituit la nivel național: naționalizare, schimbarea destinației și transformarea în sediu de școală/grădiniță/CAP/SMT/primărie/spital etc, revendicarea – de către urmași sau persoane interesate care au cumpărat drepturile litigioase. Revendicarea și reintrare în proprietatea celor de drept a imobilelor nu înseamnă automat o salvarea a lor. Multe dintre ele sunt case părăsite, aflate în localități cu un slab potențial economic, în care comunitățile locale nu își pot asuma reabilitarea / restaurarea lor.

În procesul de recuperare și punere în valoare a valorilor patrimoniului imobil, un rol important îl are stimularea civismului la nivel local și național și implicarea activă a diferitelor organizații non-guvernamentale. Un reprezentant al Asociației ARCHE a ridicat problema sustenabilității acestor construcții, în special a conacelor boierești. majoritatea clădirilor încadrate în segmentul „conace boierești“ (o sub-categorie a ceea ce putem numi „construcții tradiționale“), identificabile pe teritoriul României, se confruntă cu probleme consistente de ordin economic. Performanța preponderent slabă, din punct de vedere economic, a majorității clădirilor de acest tip, conduce la situația frecvent deplorabilă a acestui tip de fond construit. Rezultatul: majoritatea conacelor boierești din România prezintă

¹ <http://www.monumenteoltenia.ro/palatul-neoclasic-gh-pleasa-obarsia-de-camp/>

una sau mai multe din următoarele caracteristici: abandon, semi-abandon, pericol de prăbușire, degradarea considerabilă a construcției pe mai multe paliere (degradare structurală, fisuri, elemente de decorație căzute, infiltrații, etc.), mutilări prin reabilitare/ renovare/ restaurare, regim de proprietate incert (litigii, procese), activități economice neprofitabile asociate acestora, etc. Din punct de vedere statistic, fructificarea potențialului acestui segment de construcții, prin restaurări de calitate, întreținere judicioasă, și sustenabilitate economică, este un fapt rar, excepțional. exemplele de conace revitalizate la un nivel calitativ înalt, și performante din punct de vedere economic, sunt rare. Au fost prezentate peste 30 de „cazuri”, atât de practică pozitivă, cât și de situații care merg de la limita cu colapsul, la restaurări slab gândite și defectuos realizate.

Pe baza acestor elemente concrete s-au pus întrebări și s-au discutat problemele pe care cei prezenți la dezbateri - specialiști a căror activitate are tangență cu domeniul monumentelor istorice: arhitecți, muzeografi, conservatori, restauratori - le întâmpină în activitatea lor curentă.

A doua parte a dezbaterii a fost consacrată problemelor și soluțiilor tehnologice moderne care se pot aplica în activitate de conservare-restaurare. Au fost prezentate studii de caz cu impact și relevanță: de la Biserica de lemn din Drăgulești (Argeș, datare: 1814), unul dintre obiective monitorizate în cadrul proiectului la biserici de lemn din Vâlcea care au fost documentate, monitorizate și în cazul cărora s-au efectuat teste cu materiale a căror compoziție a fost adaptată pentru a nu deteriora materialele originare, prin acesta afectând structura monumentului. Condițiile de microclimat dintr-o construcție tradițională influențează și determină comportamentul obiectelor care fac parte din inventarul acelui monument. De aceea expertul restaurator în pictură pe lemn al Muzeului Golești a prezentat un studiu de caz referitor la o icoană aflată în inventarul Bisericii din Drăgulești și care a fost supusă unui elaborat proces de restaurare. De asemenea, au fost prezentate noi metode de investigarea non-invazivă a obiectelor/clădirilor de patrimoniu și aparatele de ultimă generație folosite în restaurare-conservare: aplicații ale analizei multispectrale și hiperspectrale și utilizarea tehnicilor nucleare și a tehnicilor asociate în studiul obiectelor aparținând patrimoniului cultural. Coroborarea rezultatelor diferitelor analize, a testărilor de laborator complexe cu inspecțiile și măsurătorile in situ contribuie la documentarea avansată a materialelor și tehnicilor folosite la construcția unor clădiri care, prin vechime, grad înalt de realizare artistică, ingeniozitate tehnologică, au un loc în zestrea imobilă a României.

UV fluorescence

VIS Color

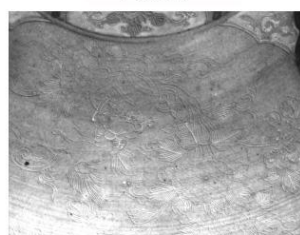
NIR 1

UV reflectance

VIS Black & White

NIR 2

Pe 28 noiembrie 2019, cu ocazia dezbaterii, s-a desfășurat o demonstrație de realizare a șitei, cu meșteri din Maramureș autorizați în intervenția pe monumente istorice. Pe lângă investigații, în salvarea patrimoniului construit un rol important îl are menținerea și utilizarea tehnicilor tradiționale și a unor materiale de construcție compatibile cu cele originale. De aceea este fundamentală menținerea know how-ului tradițional, instruirea de noi generații de meșteri care să cunoască și să aplice în practică acest set complex de tehnici și cunoștințe. O problemă a muzeelor în aer liber o constituie expunerea construcțiilor la intemperiiile naturii, numeroase greutăți – în special financiare - fiind întâmpinate în menținerea unei stări optime de conservare a construcțiilor tradiționale.

Întâlnirea de la Muzeul Golești a ocazionat deschiderea dezbaterii referitoare la problematica acută a patrimoniului construit. S-au prezentat cazuri concrete de la cele de bună practică, la cele care au necesitat aplicare de măsuri legale, generând discuții revelatoare pentru situația actuală din acest domeniu. A fost un moment de întâlnire și de schimb de idei între specialiștii din acest domeniu, între cei care reprezintă instituțiile statului și societatea civilă.

Aspecte din timpul dezbaterilor

